

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
โดยใช้บ้านเป็นฐานในช่วงวิกฤติโควิด-19*

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY: INTEGRATED INSTRUCTION
BASED ON HOME-BASED LEARNING IN CRISIS PERIOD OF COVID-19

อัษฎาวุธ สุวัตถิ

Asdawut Suwattee

วุฒิชัย เนียมเทศ

Wuttichai Niemted

เรชา ชูสุวรรณ

Recha Chusuwan

จิระวัฒน์ ต้นสกุล

Jirawat Tansakul

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prince of Songkla University, Thailand

E-mail: asdawut.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้บ้านเป็นฐานในช่วงวิกฤติโควิด-19 ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy: SEP) มาเป็นหลักในการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการตัดสินใจ การถ่วงรอกความมีเหตุมีผลบนพื้นฐานของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความไตร่ตรองทางจริยธรรมกระทรวงศึกษาธิการเริ่มใช้นโยบายหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชาติ ภายหลัง การเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 ด้วยหลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole school) โดยแทรกแนวคิดความพอเพียง หลักการตัดสินใจ ความมีเหตุมีผล คุณธรรมจริยธรรมและการรักษาสิ่งแวดล้อม เข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนวิกฤติจากการระบาดใหญ่ของโควิด-19 กลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญทางการศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ต้องปิด ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนปกติ จำเป็นต้องมีการสอนทางไกลและการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ทำให้การเรียนที่ต้องใช้ “บ้าน” ทดแทนสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้จากที่บ้าน (Home-based learning) อันมีครูเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และผู้ปกครองเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนเด็กๆ ในการเรียนรู้

* Received May 1, 2022; Revised May 16, 2022; Accepted June 2, 2022

ซึ่งในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บ้านนั้น ถ้าหากได้ใช้ทรัพยากรจากการเกษตรในครัวเรือนหรือชุมชน ใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวเนื้อหา เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน ก็จะเป็นชุมชนทรัพยากรอันทรงพลังมากมายให้เด็กเรียนรู้ ดังนั้น การใช้หลักการแนวคิด การเกษตรแนวใหม่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่แพร่หลายในแทบทุกครัวเรือนซึ่งเป็นของผู้ปกครองของนักเรียนนั่นเอง มาเป็นสื่อในการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ การเรียนการสอนที่บ้านของนักเรียนซึ่งการบูรณาการอาจมีหลายรูปแบบนั้น จึงนับว่าเหมาะสมกับสถานการณ์วิกฤติอย่างเช่นปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, บ้านเป็นฐานการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, โควิด-19

Abstract

Integrated instruction based on home-based learning in crisis period of Covid-19 was used the sufficiency economy philosophy (SEP) as the main learning outcomes including decision-making principles, screening, rationality based on environmental knowledge and ethical consideration. The Ministry of Education began to use the policy 'Sufficiency Economy Philosophy' included in the national curriculum after the economic crisis in the year 2540 with the principle of developing the whole school system by inserting the concept of sufficiency: decision-making principle, rationality, morality, ethics and environmental protection into teaching activities Crisis from the COVID-19 pandemic becomes an important turning point in education. Most schools have to close, affecting normal teaching, so distance teaching and online learning are required. Learning requires "home" instead of school, so home-based learning designed by teachers and parents becomes the important ways to help and support children in learning. For the design of home-based learning as mentioned, if the designs use resources from agriculture in the household or community, using the principles of sufficiency economy as a guideline, content, and media for teaching and learning, it will be many powerful treasures for children to learn. Therefore, the use of new agricultural principles and concepts based on sufficiency economy principles prevailed in almost every parent household as a medium for integrating economic philosophy for teaching at students' homes (in many forms of integration) may be appropriate for the current crisis situation.

Keywords: Sufficiency economy philosophy, Home-based learning, Integrated instruction, Covid-19

บทนำ

การศึกษา คือ สิ่งสำคัญอันดับต้นๆ ของประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้จ่ายมากที่สุด จำนวนงบประมาณของรัฐมากกว่า 20% ของทั้งหมด สำหรับการศึกษาของรัฐทำให้ประเทศไทยมีการใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงที่สุดในโลก เด็กทุกคนในประเทศทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีสิทธิที่จะรับการศึกษาสาธารณะฟรี 15 ปี อัตราการรู้หนังสือมีเกือบถึง 100% เด็กกว่า 90% เข้าเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ครูมีรายได้ค่อนข้างดี ด้วยสวัสดิการของรัฐ ผู้หญิงเข้ามาแทนที่ผู้ชายที่อดีตเคยมีจำนวนมากมากขึ้นเรื่อย ๆ ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ และการแพทย์ มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่กระจายทั่วไปในประเทศ และมีมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพในระดับดีก็สามารถดึงดูดนักศึกษาจากประเทศใกล้เคียงรวมทั้งเงินเข้ามาศึกษาต่อ นอกจากนี้ ความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ แม้จะลงทุนด้านการศึกษาสูง แต่ผลที่ปรากฏออกมา ยังแสดงให้เห็นโดยภาพรวมว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนทั่วไป ยังล่าหลังกานาชาติและมาตรฐานระดับภูมิภาคอยู่ การเรียนรู้แบบท่องจำ (Rote-learning) ไม่ส่งเสริมให้เกิดความเป็นอิสระทางความคิด จึงไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษา จำเป็นต้องบริหารแบบกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหรือชนบท เนื่องจากการศึกษาระหว่างในชนบทกับในเมืองมีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา จึงควรรหาทางแก้ปัญหาที่ น้นก็คือ นักเรียนต้องการเรียนรู้ในทักษะที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สำหรับแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หากนำมาใช้ในการจัดการศึกษาก็จะเกิดประโยชน์ต่อ การเรียนรู้ เช่น การจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือที่เรียกว่า สถานศึกษาพอเพียง (Sufficiency-based schools) ในปัจจุบันนี้มีโรงเรียนรัฐบาลเข้าร่วม จำนวนกว่า 14,000 โรงเรียนทั่วประเทศ และกำลังใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy: SEP) มาเป็นหลักใน การเรียนรู้ ได้แก่ หลักการตัดสินใจ การถ่วงถอง ความมีเหตุมีผล บนพื้นฐานของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความไตร่ตรองทางจริยธรรม เพื่อส่งเสริมความคิดอิสระของนักเรียนและเปิดโอกาสให้โรงเรียนบริหารจัดการได้อย่างมีอิสระภายใต้การมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการ เริ่มใช้นโยบาย หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชาติ ภายหลังจากเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 จุดมุ่งหมายเพื่อสอนนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อ การบริโภค การกระทำที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรที่จำกัดอย่างชาญฉลาดและการพึ่งพาตนเอง แต่มันก็จบลงด้วยการเรียนรู้แบบท่องจำ อย่างไรก็ตามการ

เปลี่ยนที่ต้องการให้เกิดขึ้นนั้น เกิดเป็นจริงขึ้นมาหลังจากที่ได้พัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole school) ให้จัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยแทรกแนวคิดความพอเพียง หลักการตัดสินใจ ความมีเหตุมีผล คุณธรรมจริยธรรมและการรักษาสิ่งแวดล้อม เข้าไปในทุกกิจกรรมของโรงเรียน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และชุมชนสัมพันธ์ (Ministry of foreign Affairs, Kingdom of Thailand, 2017)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy)

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ และความเข้าใจ ในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร และมีสติปัญญา (รัตนา หลวงกลาง, 2558)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิด หลักการ และแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักอดออม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สามารถปรับตัวพร้อมรับต่อ การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (สุตารัตน์ กุมขุนทด, 2559) ; (อุณรัตน์ เสมามิ่ง, 2560)

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตของ คนไทยไปในทางสายกลาง รู้จักใช้ รักษา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่า มีจิตสำนึก ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบรมมหาราชภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 40 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ (พ.ศ.2540) และภายหลังเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ดังกล่าว พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 จนถึงฉบับที่ 11 และยังต่อเนื่องมาจนถึงฉบับที่ 12 และ 13 ซึ่งหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กฤษณ์สัมพันธ์ เมนะสุต, 2560) มีดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเองในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ การดำเนินงานด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นโดยมีความพอดีที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ไม่สุดโต่ง

และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น รวมทั้งการบริหารทรัพยากรให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลยึดหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ่วงถ่วง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ “รู้จักอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นโดย “รู้เขา รู้เรา” รู้จักเลือกสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ รอบตัว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และด้านอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จะเกิดขึ้น เพื่อลดหรือบริหารความเสี่ยงให้สามารถปรับตัว และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ทั้งนี้การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ควรต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กับความมีเหตุผลและความพอประมาณ โดยหลีกเลี่ยงความต้องการที่เกินพอดีของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการสร้างวินัยในตัวเองให้เกิดขึ้น เพื่อปกป้องตัวเองจากกระแสบริโภคนิยมหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ต่างๆ

4. เงื่อนไขพื้นฐานสำคัญ ในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงมี 2 ประการ คือ

4.1 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง บุคคล ครอบครัว องค์กรและชุมชนที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษา อบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนาตลอดจนการฝึกจิตข่มใจตนเอง มีความขยันหมั่นเพียร อดทน มีหรือใช้สติและปัญญา มีความรอบคอบในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติ รู้รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น

4.2 เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในการวางแผนและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติทุกขั้นตอน ด้วยความรอบรู้รอบคอบ ทันโลก และระมัดระวังอย่างยิ่ง

จากแนวคิด หลักการ ดังกล่าว สามารถนำมาสอนนักเรียนให้เกิดความคิด ตระหนักถึงความพอเพียงได้ ดังตัวอย่างการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของ (เทศบาลนครตรัง, 2561) ดังนี้

1. ด้านการใช้จ่ายเงินในครอบครัว คือ ในครอบครัวจะมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวัน รวมถึงตัวของเราเองก็จะมีวางแผนหรือจดบันทึกเพื่อที่จะได้ทราบว่าในแต่ละวัน

เราใช้จ่ายไปเท่าไร? ครอบครัวเราใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวัน ซึ่งเราจะรู้ถึงหลักการในการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมภายในครอบครัว

2. ด้านการใช้เงิน คือ ตั้งแต่เราได้เงินมาโรงเรียนจากพ่อแม่เราก็เริ่มวางแผนการใช้จ่ายเงินในวันนั้นว่าจะ ต้องใช้จ่ายอะไรบ้าง และเงินส่วนที่เหลือก็ให้เป็นส่วนของเงินเก็บ เพื่อนำไปฝากธนาคาร หรือนำไปใช้ในยามที่จำเป็นจริงๆ

3. ด้านการเลือกซื้อของ คือ เวลาเราจะเลือกซื้อของชิ้นใดชิ้นหนึ่งนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมว่าของสิ่งนั้นเหมาะสมกับเราหรือเปล่า ราคาเหมาะสมกับสินค้าหรือไม่และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และต้องเข้ากับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย คือไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และซื้อของที่จำเป็นจริงๆ เป็นต้น ตัวอย่างการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของ (สำนักงานขนส่งจังหวัดขอนแก่น, 2563) มีดังนี้

1. เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย
2. ฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ – ลิขสิทธิ์รายการของที่จำเป็นต้องซื้อ และเลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่าและมีประโยชน์

3. จัดบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ

4. มีเป้าหมายในการออม จากนั้นจึงกำหนดรายจ่ายในแต่ละวัน แล้วจึงประหยัดรายจ่ายด้วยการจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายที่กำหนดไว้

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมให้มีความสมดุลและมีความยั่งยืนในการดำเนินชีวิต พร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในทุกๆ ด้านในอนาคต ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความรู้ ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม หรือแม้กระทั่งในช่วงวิกฤติของปรากฏการณ์โรคระบาดโควิด-19 นั้นก็แสดงให้เห็นว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อ การพัฒนาประเทศ เพราะจะทำให้เกิดผลดีต่อประชาชน ชุมชน และสังคมประเทศชาติ สืบไป

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนทั้งระบบ (Sufficiency economy philosophy for whole school)

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ยังคงนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาส ที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม
3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข
4. หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้ระบุสิ่งที่ต้องดำเนินการไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” และกำหนดพันธกิจของการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาที่สอดคล้องและรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

2. พัฒนาคุณภาพของคนไทยให้เป็นผู้มีความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. สร้างความมั่นคงแก่ประเทศชาติ โดยสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมคุณธรรม จริยธรรมที่คนไทยทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย สงบสุข และพอเพียง

4. พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย เพื่อการก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง สู่การเป็นประเทศในโลกรุ่นหนึ่ง และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ด้วยการเพิ่มผลิตภาพของกำลังแรงงาน (productivity) ให้มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ภายใต้อายุเศรษฐกิจและสังคม 4.0

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศ จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย ดังนี้

1. คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู บุคลากรทางการศึกษา ได้รับการอบรมพัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษา มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำเร็จของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น และสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของโลกเพิ่มขึ้น เป็นต้น

2. หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และให้นำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และให้นำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น และสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เป็นต้น

3. การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้น เป็นต้น

โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่างๆ และพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพคนทุกช่วงวัย โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนสีเขียว เป็นต้นเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนนำสู่วิถีชีวิตของประชาชน สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ตามแนวพระราชดำริส และนโยบายรัฐบาล รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติโดยรวมพัฒนาไปอย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษานบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำหรับการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงได้บรรจุไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมี

มาตรฐานการเรียนรู้ (ส.3.1) ที่เน้นให้เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนหรือมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละชั้นปี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ดังนี้

1. ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเองและรู้จักช่วยเหลือ
2. ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนและเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง
3. ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่างๆ และในมิติต่างๆ ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการพัฒนาชุมชนและสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด
4. ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้ โดยเน้นเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศและการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมสภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไร เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้บ้านเป็นฐาน (Integrated instruction of sufficiency economy philosophy based on home-based learning) การเรียนรู้โดยใช้บ้านเป็นฐาน (Home-based learning)

วิกฤติจากการระบาดใหญ่ของโควิด-19 กลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในหลายๆ ด้าน รวมถึงเรื่องอนาคตการศึกษา เมื่อโรงเรียนส่วนใหญ่ต้องปิดและการเปิดภาคเรียนถูกเลื่อนออกไป ทำให้กิจกรรมทางการศึกษาหยุดชะงัก ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน และจำเป็นต้องมีการสอนทางไกลและการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ทำให้การเรียนที่ต้องใช้ “บ้าน” ทดแทนสถานศึกษา โดยไม่สามารถนั่งเรียนร่วมห้องกับเพื่อนๆ และมีครูสอนอยู่

ตรงหน้าเด็ก ๆ จึงจ้องแต่จอคอมพิวเตอร์และทำการบ้านตามใบงานซึ่งได้รับมอบหมาย ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องจัดสรรเวลามาดูแลลูก ๆ ผู้สอนก็ต้องปรับตัวเพื่อรับมือวิธีการที่เปลี่ยนไป

อย่างไรก็ตาม เกิดคำถามขึ้นไม่น้อยว่าการเรียนการสอนในยุค New Normal กลายเป็นความสูญเปล่าหรือไม่ เมื่อการวัดผลและประเมินผลออกมาไม่มีประสิทธิผลมากเท่าที่ควร เพราะบางโรงเรียนต้องรื้อบทเรียน เก่าๆ มาสอนและเรียนซ้ำๆ ซึ่งอาจเป็นการเรียนที่ไม่ได้ผล ด้วยเหตุนี้เองทำให้ Home-based learning: HBL หรือ การเรียนรู้โดยใช้บ้านเป็นฐาน ถูกชูขึ้นมา ในแง่ที่ไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียนออนไลน์ แต่นำองค์ประกอบอื่นๆ เข้ามาสมทบ เพื่อให้การเรียนที่บ้านกลายเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งน่าจะมีประสิทธิผลมากกว่า (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564)

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า Home-based learning มี 2 ลักษณะ คือ

1. HBL ในความเห็นของ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) คือ ลักษณะของบทเรียนที่เกิดขึ้นผ่านทางแพลตฟอร์มหรือช่องทางออนไลน์ต่างๆ ส่วนอีเมลล์เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร จะเป็นอีเมลล์หรือช่องทางอื่นๆ เช่น แชทไลน์ เมสเซนเจอร์ ฯลฯ จะต้องมีการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และ แอสไซน์เมนต์ โดยทั้ง 3 องค์ประกอบ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่บ้านเป็นหลัก ขณะที่การเรียนออนไลน์ถือเป็นแค่วิธีการหนึ่ง

สิงคโปร์เริ่มนำ HBL มาใช้หลังจากโควิด-19 ระบาด โดยทุกโรงเรียนภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้นำมาทดลองในช่วงแรก 1 วันต่อสัปดาห์ ทุกโรงเรียนมีวิธีปฏิบัติเดียวกันคือ ครูส่งชุดเรียนรู้ (HBL Package) ไปให้รวมถึงเนื้อหาซึ่งต้องเรียน การบ้านหรือแอสไซน์เมนต์ ในแต่ละแก่นนี้จะแจ้งให้ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนได้เข้าใจตารางการเรียน แผนการเรียนรู้ ใบงาน ใบกิจกรรม และจำนวนชั่วโมงที่แนะนำให้ใช้ในการเรียนรู้แต่ละวิชา โดยไม่จำเป็นต้องเรียนออนไลน์อย่างเดียว สามารถเรียนรู้ผ่านการออฟไลน์และการทำงานที่ได้รับมอบหมายก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือ อ่านใบความรู้ที่ครูเตรียมให้ หรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ โดยในแบบฝึกหัดต่างๆ ที่ครูเตรียมไว้จะมีคำอธิบายอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ โรงเรียนมีระบบการติดตามและประเมินความรู้ ครูต้องคอยตรวจสอบ ช่วยทบทวนการเรียนรู้ ตรวจสอบการบ้านและให้คำแนะนำเด็ก ๆ รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะจากเด็กและผู้ปกครอง การเรียนรู้ที่บ้านจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากห้องเรียน มีความยืดหยุ่น เด็ก ๆ สามารถกำหนดวิธีการเรียนรู้ของตัวเอง มีการสื่อสารกับผู้ปกครองในการเตรียมตัว อีกทั้งกระทรวงยังจัดทำแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สำหรับเด็กและผู้ปกครองด้วย

2. HBL ในความเห็นของ (Alternatives to school, 2022) คือ ลักษณะของการจัดการเรียนรู้จากที่บ้าน (Home-based learning) ไม่จำเป็นต้องเป็นเหมือนโรงเรียน แต่อาจ

เป็นความต่อเนื่องของวิถีชีวิตของครอบครัวก่อนที่ลูกๆ จะเข้าสู่วัยเรียน (School age) เป็น การเรียนรู้ด้วยตนเองจากที่บ้าน (Self-directed learning) และที่บ้านสามารถช่วยเด็กๆ ใน การเรียนรู้ (Home-based learning) ผู้ปกครองจำเป็นต้องสนับสนุน ช่วยเหลือในการสำรวจ ความก้าวหน้าและการเติบโตของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ

ผู้ปกครองที่ใช้การเรียนรู้ด้วยตนเองจากที่บ้านสำหรับบุตรหลาน ต้องคิดเสมอว่า ตนเองไม่ใช่ครูเพียงคนเดียวหรือผู้ใหญ่ที่บุตรหลานต้องการ แต่บทบาทส่วนใหญ่ของผู้ปกครอง คือ การให้บุตรหลานเข้าถึงโอกาสและผู้คนในชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ทรัพยากรชุมชนเป็น โอกาสและสถานที่อันทรงพลังมากมายให้เด็กเรียนรู้ รวมถึงศูนย์ทรัพยากรในท้องถิ่นที่เพิ่ม จำนวนขึ้นเรื่อยๆ เพื่อรองรับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ ซึ่งเด็กๆ สามารถไปและใช้เวลาหนึ่งวันหรือ มากกว่านั้นในแต่ละสัปดาห์

จากลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่บ้านนั้น ทั้ง 2 ความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การจัดการเรียนการสอนที่บ้านเป็นหลักโดยสถานศึกษา (ผู้สอน) เป็นผู้ออกแบบการเรียน การสอน โดยมีผู้ปกครอง ครอบครัวเป็น ผู้คอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามใน ความเห็นที่ 2 (Alternatives to school, 2022) จะให้ความสำคัญกับทรัพยากรในท้องถิ่นและ สภาพแวดล้อมชุมชน เป็นแหล่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน

ดังนั้น ในบทความนี้ขอเสนอแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดทั้งสองแนวคิด กล่าวคือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ อาจจะเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอน แต่ใน ขณะเดียวกันควรทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองในการเลือกทรัพยากร สภาพแวดล้อมในบ้าน หรือใกล้บ้าน เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated instruction)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated instruction) (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2565) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการสอนที่เชื่อมโยงความรู้ ความคิดรวบยอด หรือทักษะเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งสอดคล้องตาม แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 ที่เน้น ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่ง เป็นไปตามสภาพจริงของสังคม การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระทั้งหลายเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งการบูรณาการหลักสูตรยังเป็นวิธีการสร้าง การศึกษาให้มีความหมายยิ่งขึ้นด้วย เนื่องจากหลักสูตรบูรณาการจะนำความคิดรวบยอด หรือ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของนักเรียนมาใช้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รู้จักใช้ทักษะต่างๆ ในการเรียนรู้ อย่างอิสระด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กัน และต่อเนื่องกับ ประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีทั้งระเบียบ วินัย และความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเองรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้เรียนได้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริงโดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Guidelines for integrated instruction)

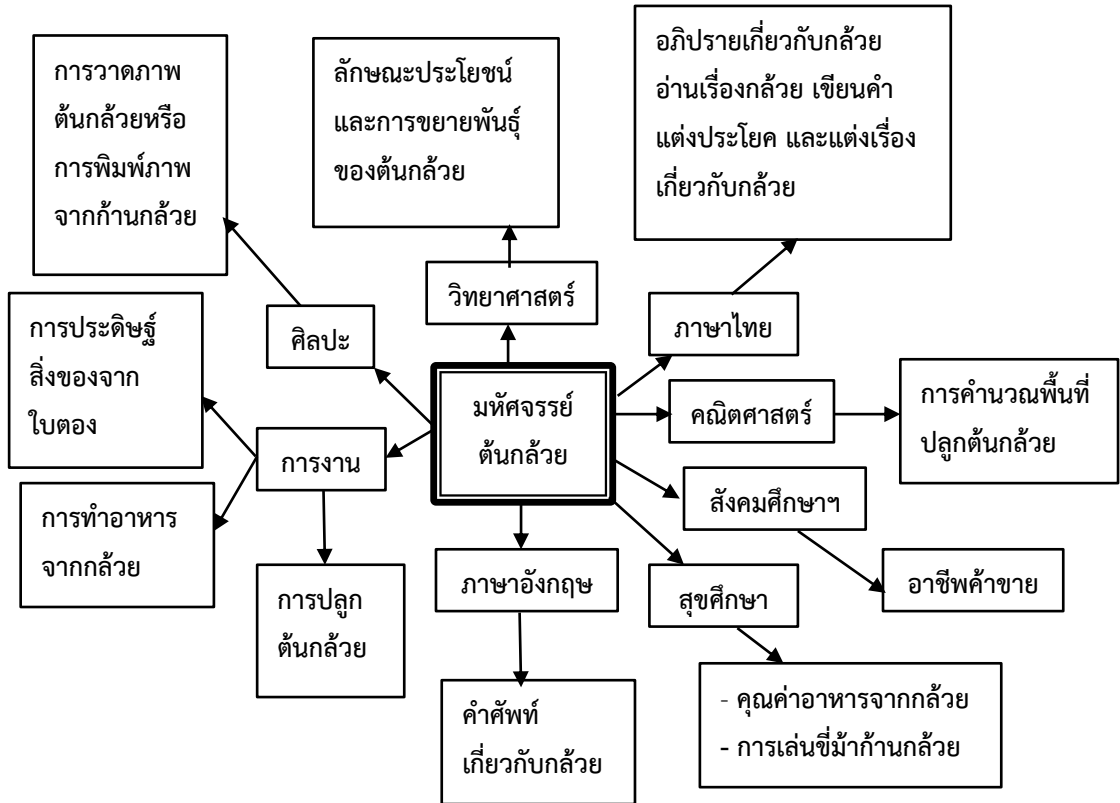
ผลของโควิด-19 ที่กระทบไปทั่วโลกอย่างรุนแรง ทำให้การท่องเที่ยวชบเซา การ ส่งออกทำได้ยากขึ้น บริษัทใหญ่ๆ หลายแห่งต้องปิดตัว ปรับลดและปลดพนักงาน เศรษฐกิจ ตกต่ำอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน (ดาว ชุ่มตะขบ, 2563) ทำให้คนตกงาน ว่างาน เกิดปัญหา อดอยาก ขาดรายได้ ทำให้หลายคนได้หันกลับมาวิเคราะห์และมองหาถึงหนทางรอด ซึ่งแนวทาง หนึ่งที่ได้มีการพูดถึงในการแก้ปัญหาคือหลักการ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงปูแนวทางเป็นหนทางรอดในทุกวิกฤต เพราะในทุกวิกฤตจะมี “โอกาส” ซึ่งทำให้คน ไทยและคนทั้งโลกเริ่มเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้จากคนหนุ่มสาววัยทำงาน ที่ตกงานและตัดสินใจกลับบ้าน พร้อมพัฒนาพลิกฟื้นทำ “การเกษตรแนวใหม่ตามหลักความ พอเพียง” และก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (SME ชี้อึ้งรอย, 2563)

จากเหตุดังกล่าว การเกษตรแนวใหม่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะมีอยู่แพร่หลาย ในแทบทุกครัวเรือนซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนนั่นเอง ประกอบกับในปัจจุบันข้อมูลจาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อ 21 เมษายน 2563 (Marketeer, 2020) พบว่า ประเทศไทย มีเกษตรกรทั้งสิ้น 8,094,954 ครัวเรือน 9,368,245 ราย มีเกษตรกรมากถึง 4,900,875 ราย เป็นเกษตรกรที่หาเลี้ยงชีพด้วยการปลูกพืชเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ดีจากข้อมูลของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ยังพบว่า ในวันนี้เกษตรกรในประเทศไทย มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์ หรือไร่นาสวนผสมมากกว่า 37% ของเกษตรกรทั้งหมด เพื่อลดความเสี่ยง จากการทำเกษตรเป็นอย่างเดียว

การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนที่บ้านของนักเรียนนั้น มีรูปแบบ การบูรณาการมีหลายรูปแบบ ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะแบบ Webbed Model ซึ่ง (สิริพัชร ใจภูภาวีโรจน์, 2565) ได้กล่าวว่า เป็นรูปแบบการบูรณาการระหว่างวิชาหลายวิชา มีลักษณะ เป็นการกำหนดหัวข้อเรื่อง (Theme) ขึ้นมา แล้วเชื่อมโยงไปสู่วิชาต่างๆ ว่าประเด็นหรือเนื้อหา สารใดที่เห็นว่ามีความสัมพันธ์กัน คล้ายคลึงกัน หรือต่อเนื่องกันที่จะสามารถนำมาจัดรวมเป็น

หัวข้อเรื่องเดียวกัน และสอนไปด้วยกันได้ ในการบูรณาการรูปแบบนี้ จะบูรณาการที่วิชาก็ได้ ขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหาสาระและความคิดรวบยอดหรือทักษะ โดยเขียนเป็นแผนผังแสดงสาระการเรียนรู้ในรูปแบบแผนผังความคิด (Mind mapping) ก็จะทำให้เห็นภาพการบูรณาการได้ ชัดเจนขึ้น ดังตัวอย่างหัวข้อเรื่อง “มหัศจรรย์ต้นกล้วย”

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงหัวข้อเรื่อง (Theme) ไปยังกลุ่มสาระต่างๆ และเนื้อหาสาระในกลุ่มสภระนั้นๆ
ที่มา: (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2565)

จากการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ถ้าหากการจัดหัวข้อเรื่อง (Theme) ได้มาจากการนำแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ก็จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้รอบด้านมากขึ้น อย่างน้อยก็เรียนรู้จากทรัพยากรรอบตัวที่ครอบครัวของตนเองทำอยู่ โดยการจัดการเรียนการสอนที่บ้านเป็นหลักโดยสถานศึกษา (ผู้สอน) เป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอน โดยมีผู้ปกครอง ครอบครัวเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียน สอดคล้องกับ (Alternatives to school, 2022) ที่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรในท้องถิ่น บ้าน

และสภาพแวดล้อมชุมชน เป็นแหล่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ต้องร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและบ้าน (ผู้ปกครอง) กล่าวคือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ว่าควรสอนสาระสำคัญใดบ้าง อาจจะเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอน แต่ในขณะเดียวกันควรทำงานร่วมกับผู้ปกครองในการเลือกทรัพยากร สภาพแวดล้อมในบ้าน หรือใกล้บ้าน เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง ภาพ 1 การใช้ “ต้นกล้วย” เป็นสื่อการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องใกล้ตัว ทุกครัวเรือนนิยมปลูกกล้วยเพราะดูแลรักษาง่ายและใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง อย่างไรก็ตามบางครั้งอาจใช้ต้นไม้หรือพืชผักอื่นๆ ที่ปลูกไว้ในครัวเรือนเป็นสื่อ หรือใช้ทรัพยากรอื่นๆ ก็ได้ เช่น นา หนองน้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แรงงานคืนถิ่นที่มีคนรุ่นใหม่หลังโควิด-19 อาจเป็นจุดเปลี่ยนที่ไทยต้องคว้าโอกาสดึงดูดแรงงานกลุ่มนี้อยู่เป็นกำลังสำคัญพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาภาคเกษตรในระยะข้างหน้า จากการสัมภาษณ์มุมมองเกษตรกรยุคใหม่ของ ธปท. เพื่อสำรวจแนวทางปรับตัวในยุคโควิด-19 ต่างเห็นว่าเป็นโอกาสที่ดี หากแรงงานคืนถิ่นเลือกภาคเกษตรเป็นอาชีพ “ทางเลือกทางรอด” ไปสู่การเป็น “เกษตรกรยุคใหม่หรือผู้ประกอบการเกษตร (Agripreneur)” เพื่อปรับตัวให้พร้อมรับโอกาสท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง (พิฑูร ชมสุข และคณะ, 2564) และควรถือโอกาสดังกล่าวนี้นี้ ช่วยกันส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยตระหนัก เห็นความสำคัญ และเกิดการเรียนรู้จาก “เกษตรพอเพียง” ที่อยู่ในบ้าน รอบบ้าน หรือภายในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

สรุป

แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานการณ์ปัจจุบันถือได้ว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับประเทศไทยกับสังคมไทย ทุกคนทุกกิจการสามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงชุมชนและระดับประเทศ ในยามที่ประเทศมีวิกฤติปัญหาอย่างในอดีตก็เคยผ่านมาแล้ว ก็สามารถฝ่าฟันผ่านไปได้จากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ที่สำคัญในการเตรียมตัวสำหรับก้าวต่อไปข้างหน้าของผู้คน สังคม และประเทศชาตินั้น การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะสามารถเป็นเกราะป้องกันผลกระทบจากสถานะต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น หากทุกภาคส่วนช่วยกันปลูกฝังความรู้ เจตคติ และทักษะในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ตั้งแต่สมัยที่พวกเขาเหล่านั้นเป็นเด็ก ก็จะทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดี เห็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวงของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤติ เช่น ยุทธศาสตร์ของโรคโควิด-19 ที่ทั้งประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ทั่วโลกประสบอยู่ การจัดการศึกษาในช่วงนี้ก็มีข้อจำกัดมาก ต้องจัดการสอนแบบออนไลน์ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถ้าหากมีการใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือผลผลิตของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสื่อในการเรียนรู้ก็จะทำให้เกิดการปลูกฝังการเรียนรู้จากชีวิตจริง ประสบการณ์ตรงโดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม

ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตได้อย่างเต็มที่ เป็นวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- SME ซีซ็องรววย. (2563). ทางรอดจากโควิด-19 ด้วยปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”. Retrieved กรกฎาคม 28 , 2563, from <https://cheechongruay.smartsme.co.th/content/26292>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษาและกิจการพิเศษ.
- กฤษณ์สัมพันธ์ เมนะสุด. (2560). แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2564 จาก https://www.maticchon.co.th/columnists/news_588848
- دنۇسا سىنرۋاننھ. (2563). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทางเลือกที่เหมาะสมสังคมไทยในทุกวิกฤติ. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก <https://siamrath.co.th/n/171049>
- ดาว ชุ่มตะขบ. (2563). เศรษฐกิจพอเพียง ทางเลือก ทางรอดฝ่าวิกฤตโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2564 จาก <file:///D:/Downloads/243958-Article%20Text-854546-5-10-20210>
- เทศบาลนครตรัง. (2561). ตัวอย่างการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.trangcity.go.th/trangcity/index.php/2018-01-30-09-26-57/2442-2019-06-07-10-32-58>
- พิฑูร ชมสุข และคณะ. (2564). เกษตรกรยุคใหม่ อาชีพทางเลือก (ทางรอด) ในยุคโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/937367>
- รัตนา หลวงกลาง. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). Home-based learning สิงคโปร์ ต้นแบบการศึกษายุคโควิดระบอบ. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://bit.ly/3GOu9eO>

- สำนักงานขนส่งจังหวัดขอนแก่น. (2563). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2564 จาก https://www.dlt.go.th/site/khonkaen/m-news/10031/view.php?_did=26281
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_files/Integrated_Instruction.pdf
- สุดารัตน์ กุมขุนทด. (2559). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อุณารัตน์ เสมามิ่ง. (2560). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : โรงเรียนเซนต์ยอแซฟกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ กาศฬสินธุ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจ้ด การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Alternatives to school. (2022). Home-based learning. Retrieved January 1, 2022, from <https://alternativestoschool.com/articles/home-based-learning/>
- Marketeer. (2020). เศรษฐกรไทยมีเท่าไรกัน. Retrieved มกราคม 21 , 2565, from <https://marketeeronline.co/archives/161682>
- Ministry of foreign Affairs, Kingdom of Thailand. (2017). Sufficiency economy philosophy: Thailand's path towards sustainable development goals. (Second edition). Retrieved January 20, 2022, from <https://thaiembdc.org/wp-content/uploads/2021/01/Ebook-Sufficiency-Economy-Philosophy.pdf>